

Jenna Vähähyppä

**RUOTSALON PÄIVÄKODIN 5-VUOTIAIDEN
OSALLISUUSPROJEKTI**

**CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tammikuu 2020**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Tammikuu 2020	Tekijä Jenna Vähähyyppä
Koulutusohjelma Sosiaaliala		
Työn nimi RUOTSALON PÄIVÄKODIN 5-VUOTIAIDEN OSALLISUUSPROJEKTI		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho	Sivumäärä 29+6	
Työelämäohjaaja Lastentarhanopettaja, Sini Pietilä		
<p>Osallisuusprojekti toteutettiin toiminnallisena projektina Ruotsalon päiväkodissa 5-vuotiaiden ryhmässä. Työn tilaajana toimi Kokkolan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut.</p> <p>Opinnäytetyö on projekti, jossa toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaista pedagogista toimintaa. Tässä osallisuusprojektissa tavoitteena oli tukea päiväkodin lapsiryhmän osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä omaa kehittymistä varhaiskasvatusosaajana.</p> <p>Työhön sisältyi viisi interventiota. Projekti painottui suunnittelutuokioihin, joiden pohjalta koostui neljä toimintatuokiota. Interventiot olivat ryhmätoimintaa, leikkiä ja liikkumista. Opinnäytetyössä toteutuivat suunnittelu, toteutus, arviointi ja raportointi.</p> <p>Tavoitteita mitattiin pedagogisella dokumentoinnilla, havainnoimalla sekä lastentarhanopettajalta ja lapsilta kerätyllä palautteella.</p>		

Asiasanat Pedagogiikka, osallisuus, yhteisöllisyys
--

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date January 2020	Author Jenna Vähähyppä
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Name of thesis PARTICIPATION PROJECT FOR 5-YEAR-OLDS AT RUOTSALO KINDERGARTEN		
Instructor Pietilä Sini, Kindergarten teacher	Pages 29+6	
Supervisor Anne Jaakonaho		
<p>The participation project was carried out as an active project at Ruotsalo kindergarten in a group of 5-year-olds. The project commissioner was the Early Childhood Education Services of the City of Kokkola.</p> <p>The thesis was a project that carried out pedagogical activities according to the early childhood education plan. The aim of this participation project was to support the inclusion and communality of the kindergarten children's group and my own development as an early childhood education expert.</p> <p>The participation project involved five interventions. The project focused on planning sessions, where the four activity sessions were formed. The interventions were group activities, playing and moving. The thesis consisted of planning, execution, evaluation and reporting.</p> <p>The goals were measured with pedagogical documentation, observation and feedback from the kindergarten teachers and children.</p>		

<p>Key words Children's communality, Children's participation, Pedagogy</p>
--

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	5
2 OSALLISUUSPROJEKTIN ALKUTILANNE, KOHDERYHMÄ JA TAVOITTEET	7
2.1 Osallisuusprojektin alkutilanne ja kohderyhmän valinta	7
2.2 Osallisuusprojektin päätehtävät ja tarkoitus	7
3 OSALLISUUSPROJEKTIN TOTEUTUS	9
3.1 Toiminnallinen projekti	9
3.2 Osallisuusprojektin eteneminen	9
4 OSALLISUUSPROJEKTIN PEDAGOGIIKKA	13
4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja pedagogiikka osallisuusprojektissa .	13
4.2 Lasten osallisuus osallisuusprojektissa	14
4.3 Osallisuuden portaat osallisuusprojektissa	16
4.4 Yhteisöllisyys osallisuusprojektissa	17
4.5 Pienryhmätoiminta osallisuusprojektissa	18
5 OSALLISUUSPROJEKTIN ARVIOINTI	20
5.1 Projektisuunnitelma	20
5.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointi	20
6 POHDINTA	25
LÄHTEET	27
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Osallisuusprojektin rakenne	6
KUVIO 2. Osallisuusprojektin päätehtävät ja tavoitteet	8
KUVIO 3. Osallisuusprojektin interventioiden kulku	10
KUVIO 4. Oppimisen alueet	14
KUVIO 3. Osallisuuden portaat	16

1 JOHDANTO

Monet lapset viettävät jopa kolmasosan päivästänsä päiväkodissa, minkä vuoksi se on heille merkityksellinen ympäristö (Hietämäki ym. 2017, 3). Varhaiskasvatuksen kentällä on alettu korostamaan lapsen osallisuuden merkitystä vasta viime vuosina, mikä ilmenee siitä, että asia on tuotu esille Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 ja uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 sekä uuden varhaiskasvatuslain (2018/540) myötä lasten osallisuus on otettava enemmän huomioon suunnittelussa, toteuttaessa ja arvioidessa.

Osallisuusprojekti on toiminnallinen projekti päiväkodin lasten yhteisöllisyyden tukemisesta ja osallisuuden kasvattamisesta. Toteutin projektin keväällä 2019 Ruotsalon päiväkodissa, joka kuuluu Kokkolan varhaiskasvatuksen piiriin. Aihe muotoutui päiväkodin omista tarpeista ja kehitettävistä asioista sekä omista ideoistani.

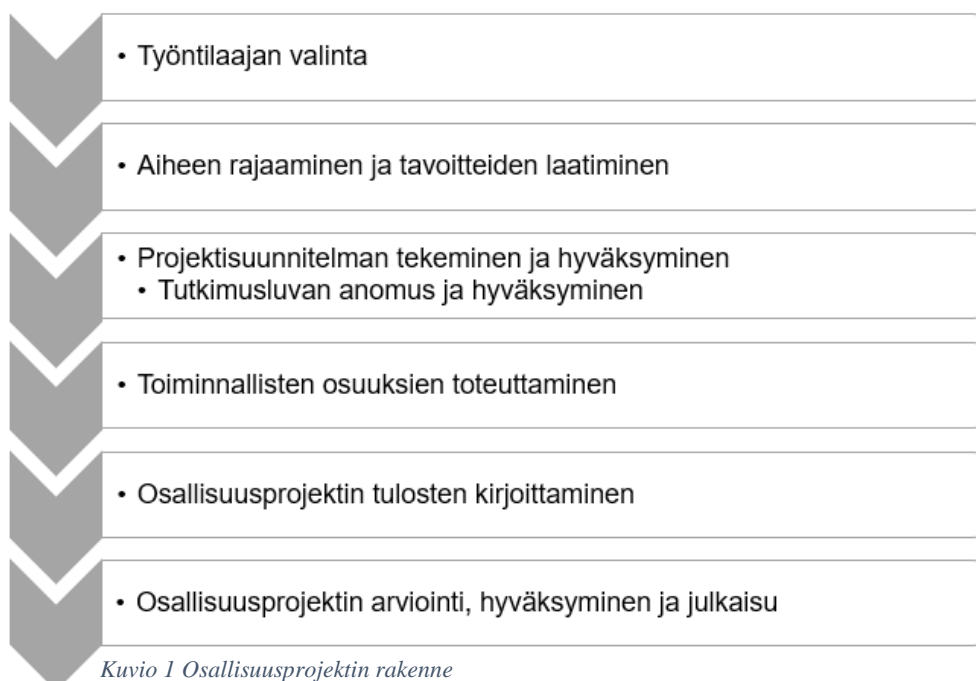
Osallisuusprojektini painottuu yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukemiseen. Jokainen meistä haluaa kuulua johonkin, saada arvostusta, kokea vastavuoroisuutta ja tulla hyväksytyksi. Hyvä ryhmä innostaa ja rikastaa elämää. Ei ole siis yhdentekevää, millainen paikka esimerkiksi päiväkotia on. Yhteisöllisyys voi olla yhteisiä tapoja toimia, kiinnostuksen kohteita ja osaamista. Ilman yhteenkuuluvuuden tunnetta yksilö voi olla ehkä toteuttamassa sellaista, joka ei ole organisaation, tässä tapauksessa päiväkodin, toiminnan mukaista. (Kuusela 2018.) Osallisuus syntyy ihmisen ollessa mukana jossakin yhteisössä. Se ilmenee tasavertaisuutena, luottamuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa yhteisön asioihin. Osallisuus toimii suojaavana tekijänä esimerkiksi syrjäytymistä vastaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2018.)

Osallisuusprojektin tavoitteena on tukea lapsiryhmän osallisuutta päiväkodissa ja lisätä ryhmän yhteisöllisyyttä. Tarkoituksena on yhteisten suunnittelutuokioiden myötä lasten kehittymisen pari- ja ryhmätoiminnassa, itsensä ilmaisussa sekä muiden kunnioittamisessa. Tavoitteena on myös tuoda lapsille enemmän vaikutusmahdollisuutta. Lisäksi tarkoituksena on innostaa lapsia liikkumaan ja kehittymään siinä toiminnallisten interventioiden avulla. Oman oppimisen tavoitteena on vahvistua varhaiskasvatusosaajana ja varmistaa varhaiskasvatuskelpoisuuden saaminen.

Osallisuusprojektin toiminnallinen osuus koostui neljästä suunnittelu- ja liikuntakerrasta. Työn painotus oli kuitenkin suunnittelutuokioissa, joissa lapset mieltivät yhdessä tulevat interventiot. Niiden tarkoituksena oli kehittää lasten yhteistyötaitoja esittämällä omia ideoita, huomioimalla muut lapset ja tekemällä kompromisseja. Suunnitteluiden pohjalta toteutuivat noin tunnin mittaiset toiminnalliset hetket.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kokonaisvaltaista pedagogiikkaa, jonka tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia, oppimista ja laaja-alaista osaamista, jota ovat muun muassa ajattelu ja oppiminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, arjen taidot, tieto- ja viestintätaidot sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Osallisuusprojektin pedagogiikka perustuu varhaiskasvatuksen oppimisen alueisiin, joista tarkemmin kielellisiin, sosiaaliin ja motoriikkaan painottuviin alueisiin.

Kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa kuuluvat lasten oikeuksiin. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasta vahvistamaan omia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. On myös tärkeä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja kehittävät heitä arvostava kohtaaminen, ajatusten ja mielipiteiden kuunteleminen sekä aloitteisiin vastaaminen. Myös lapsilla on oikeus suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä aikuisen kanssa. Tämän myötä lasten vuorovaikutustaidot kehittyvät ja he oppivat sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Varhaiskasvatuksessa työntekijät huolehtivat jokaisen lapsen osallisuuden tapahtumisen. Lasten käsitys itsestään kehittyi ja sosiaaliset taidot, ja itseluottamus kasvavat vaikuttamisen ja osallistumisen kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Kuviossa 1 on kuvattuna osallisuusprojektin rakenne.

Kuvio 1 Osallisuusprojektin rakenne

2 OSALLISUUSPROJEKTIN ALKUTILANNE, KOHDERYHMÄ JA TAVOITTEET

2.1 Osallisuusprojektin alkutilanne ja kohderyhmän valinta

Osallisuusprojektin lähtökohtana oli oma mielenkiintoni varhaiskasvatukseen, lapsen tasapainoiseen kehitykseen ja osallisuuden toteutumiseen. Varhaiskasvatusikäisten osallisuus oli luonteva aihevalinta sen ajankohtaisuuden vuoksi. Myös työn tilaajalta tuli toiveita siihen ja yhteisöllisyyteen liittyen.

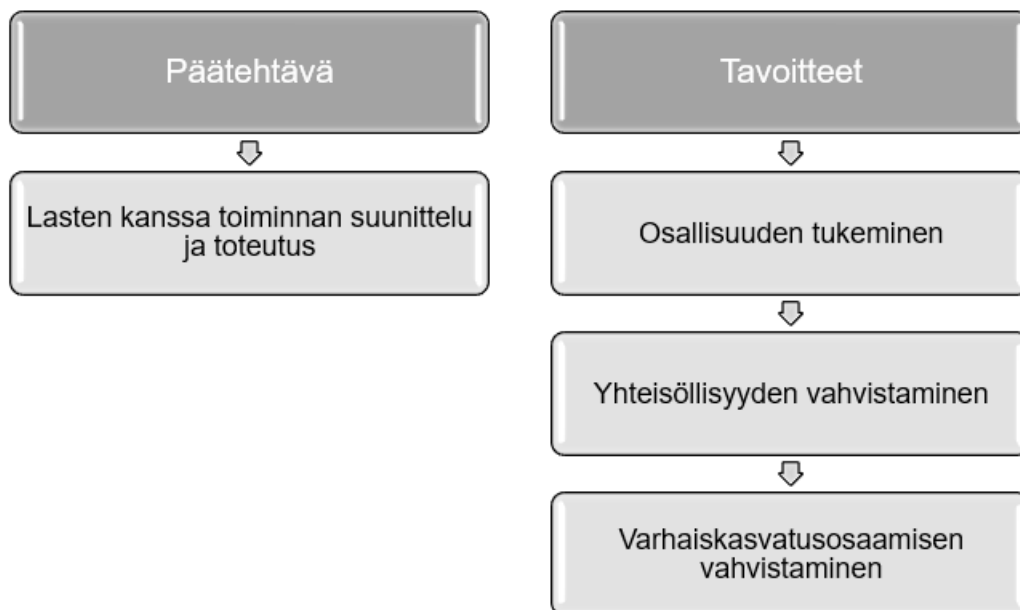
Toteutin projektin yhteistyössä Kokkolan varhaiskasvatuspiiriin kuuluvan Ruotsalon päiväkodin kanssa. Päiväkotina se on pieni, siinä on vain kaksi eri lapsiryhmää. Kohderyhmän valitsemista helpottivat päiväkodista huokuva mielenkiinto ja yhteistyöhalukkuus projektia kohtaan. Myös itselleni henkilökohtaisesti tuttu paikka ja läheinen sijainti helpottivat yhteistyökumppanin valitsemista.

Osallisuusprojektin osallistujiksi valikoitiin yhdessä päiväkodin lastentarhanopettajan, joka toimi työelämäohjaajanani, kanssa kaikki ryhmän viisivuotiaat lapset. Yhteensä heitä osallistui kahdeksan.

2.2 Osallisuusprojektin päätehtävät ja tarkoitus

Osallisuusprojektin päätehtävänä olivat lasten kanssa yhdessä toiminnan suunnittelu ja toteutus. Tavoitteena oli osallistavien suunnittelutuokioiden myötä tapahtuva lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen, johon tähdätään vahvistamalla itseilmaisua ja vaikuttamista, ryhmätoimintaa sekä muiden kunnioittamista. Toistettujen harjoitteiden tavoitteena oli lasten kehittyminen toimimaan yhteisössä. Suunnittelukokousten myötä lasten osallisuuden kokemus vahvistuisi ja jokainen saisi puheenvuoron. Lasten välillä oli paljon kilpailuhenkisyyttä, joten osallisuusprojektin avulla sitä pyrittiin vähentämään. Tarkoituksena oli myös lisätä lapsille liikunnan iloa toiminnallisten osuuksien myötä ja opettaa liikunnallisia taitoja.

Lisäksi projektin tavoitteena oli oman varhaiskasvatusosaamisen vahvistaminen ja kehittyminen toimimaan lapsiryhmän ja lapsien kanssa. Tavoitteena oli myös oppia huomioimaan jokainen yksilönään ja kaikkien tarpeet erikseen. Toiminnallinen projekti tukee ohjaustaitojen vahvistamista ja lisää kokemusta projektityöskentelystä. Projektin tarkoituksena on varmistaa sosionomin varhaiskasvatuskelpoisuus. Kuviossa 2 on kuvattuna päätehtävä ja tavoitteet.

Kuvio 2 Osallisuusprojektin päätehtävä ja tavoitteet.

3 OSALLISUUSPROJEKTIN TOTEUTUS

3.1 Toiminnallinen projekti

Osallisuusprojekti toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen projekti perustuu työelämälähtöiseen toimeksiantoon. Projektissa tuotetaan tuloksia ja kehittämisideoita työn toimeksiantajalle. Toiminnallinen opinnäytetyö on tutkimuksellista kehittämistoimintaa. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu.) Projektitoteutukseen kuuluvat toiminnallinen osuus ja raportointi, joka sisältää dokumentointia ja arviointia prosessista. Projekti aloitetaan suunnitelman laatimisella, joka on tärkeä ja aikaa vievä vaihe. Suunnittelussa aihe rajataan ja asetetaan työn tarkoitus ja tavoitteet. (Alahuhta, Päätaalo, Saastamoinen, Vähä & Ypyä. 2018.)

3.2 Osallisuusprojektin eteneminen

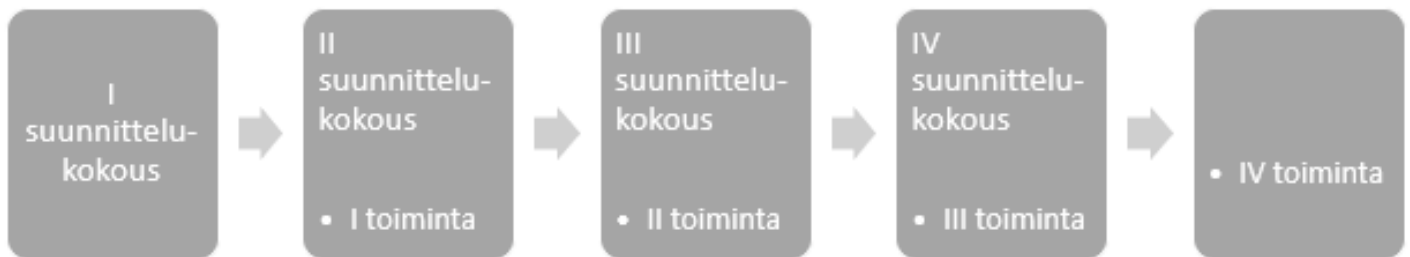
Osallisuusprojektin suunnittelu alkoi talvella 2019, jolloin ajatuksena oli tehdä toiminnallinen opinnäytetyö varhaiskasvatuksen piiriin. Olin yhteydessä Ruotsalon päiväkodin kanssa aiheen tiimoilta, ja työn tilaajaksi muotoutui kyseinen päiväkot.

Kevään 2019 aikana kirjoitin opinnäytetyön projektisuunnitelmaa, jonka hyväksytyä hain tutkimusluvan Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuksen sivistystoimen johtajalta. Lupa tuli nopeasti, ja interventiot pääsivät käyntiin huhtikuun 2019 lopulla. Ennen varsinaisia interventioita tein lasten vanhemmille lupakyselyn projektiin osallistumisesta ja mahdollisesta valokuvaamisesta.

Työtä arvioitiin henkilökunnan arviointikyselyn (liite 5) ja havainnoinnin avulla sekä omien havaintojeni perusteella. Myös lapsille toteutettiin oma palautekysely (liite 6). Osallisuusprojektin raportin kirjoittaminen tapahtui syksyn 2019 aikana.

Osallisuusprojektin tapaamiset ja toiminnalliset osuudet toteutuivat huhti-toukokuun aikana viikon välein yhteensä viisi kertaa. Osallisuusprojekti toteutettiin 5-vuotiaille lapsille Ruotsalon päiväkodissa, ja sen tarkoituksena oli toteuttaa pedagogista toimintaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukien. Työn menetelmiä olivat suunnittelukokoukset ja toiminnalliset osuudet leikkien ja liikkuen. Lapset saivat olla mukana suunnittelemassa tulevat toiminnalliset osuudet. Sekä

suunnittelu- että toiminnallisia osuuksia oli yhteensä neljä. Ensimmäisellä kerralla pidimme pelkän suunnittelukokouksen ja seuraavalla kerralla toteutimme sen ja suunnittelimme taas seuraavan kerran intervention. Kuviossa 3 on hahmotettu tapaamiskerrat lasten kanssa.

Kuvio 3 Osallisuusprojektin eteneminen lasten kanssa.

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatukselle keskeistä on tukea lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Ensimmäisellä kerralla kävimme lasten kanssa läpi, mitä osallisuusprojektilla tarkoitetaan ja mitä tulevat kerrat sisältävät. Tutustuimme toisiimme ja pidimme ensimmäisen suunnittelukokouksen. Projektin toteutumisen myötä oli tärkeää, että lapset oppivat muistamaan, ketä projektissa oli mukana. Kerroin, että osallisuusprojektin tarkoituksena on tukea heidän mahdollisuuksiaan olla vaikuttamassa heitä koskeviin asioihin päiväkodin arjessa ja projektiin liittyvissä toiminnallisissa osuuksissa. Lisäksi kerroin, että suunnittelukokouksissa mietitään esimerkiksi, miten jokainen lapsi voisi vaikuttaa siihen, mitä tehdään.

Erlaisia tapoja hyödyntäen suunnittelukokouksissa tuettiin osallisuuden näkyväksi tuomista. Suunnittelukerroilla lapsilla oli apuna erilaisia kuvakortteja, joiden pohjalta äänestettiin, ja pupu-pehmolelu, jonka avulla sai puheenvuoron. Suunnittelutuokioissa lapsille oli tärkeää saada kertoa lempileikeistään ja osallistua äänestämiseen tulevasta toiminnasta. Projektissa varmistettiin, että jokainen lapsi sai tuoda mielipiteensä esille.

Ensimmäisellä suunnittelukerralla lapsilla oli apuna teemakortteja, joiden väliltä he äänestivät kahta suosikkiaan. Tarkoituksena oli, että korttien avulla lapset saivat äänestää sitä leikkiä, joka itseä eniten kiinnosti. Lapset eivät nähneet muiden lasten korttivalintoja ennen kuin annoin

kaikille yhteisen luvan näyttää omat korttinsa. Näin lapset eivät voineet valita leikkejä sen perusteella, mitä kaverit valitsevat. Tämän myötä valikoitui kahden leikin teema, jonka pohjalta lapset keksivät erilaisia leikkejä ja joiden väliltä taas äänestettiin. Äänestystä ja kuvakortteja käytettiin, jotta leikit valikoituvat kaikkien mielipiteiden pohjalta ja reilulla tavalla. Näin lasten välillä tapahtui myös osallisuutta.

Toisella suunnittelukerralla kävi ilmi, että lapset olivat miettineet lempileikkejään valmiiksi jo kotona. Tämän myötä erillisiä apuvälineitä ei ollut suunnittelussa apuna, vaan jokainen kertoi piirissä vuorollaan oman leikki-ideansa, joista jokainen sai äänestää kahta suosikkiaan. Tärkeää oli, että jokainen sai kertoa oman ideansa, jotta äänestys saatiin mahdollisimman oikeudenmukaisesti toteutumaan. Lisäksi ideana oli opetella kuuntelemaan toista ja odottaa omaa vuoroaan.

Suunnittelukokousten edetessä lapset saivat enemmän äänivaltaa, eikä suunnittelu ollut viimeisillä kerroilla enää niin ohjattua. Lapset saivat itse suunnitella viimeisen toimintakerran alusta loppuun saakka, jotta osallisuus tapahtuisi täysin. Olin kuitenkin suunnittelussa koko ajan läsnä ja ohjeistin tarvittaessa, kuten kirjaamalla leikkejä ylös. Lapset saivat kuitenkin päättää suunnittelukeinon ja leikit keskenään. Näin tulevat tuokiot olivat täysin lapsilähtöisiä ja, heidän mielipiteensä ja päätökset pääsivät toteutumaan niissä.

Suunnittelussa käytetyn pupupehmolelun vaikutus oli lapsiin suuri. Pupun avulla lapsi sai puheenvuoron. Pupu kiersi vuorollaan lapsilla, ja se, jolla pupu oli, sai puhua, jolloin muut kuuntelivat häntä. Tämän avulla lapset antoivat toisilleen puheenvuoron paljon helpommin eikä päällekkäin puhumista juurikaan syntynyt. Pupusta tuli myös yksi ryhmän tärkeistä jäsenistä, jonka myötä yhteisöllisyys lapsien välillä korostui.

Lisäksi suunnittelutuokiot tukivat lasten ryhmätoimintaa ja osallisuutta, kun he saivat toimia yhdessä ja ratkaista ristiriitatilanteita sekä kertoa oman mielipiteensä. Yhteisöllisyys näkyi, kun lapset auttoivat keskenään toisiaan, jos joku lapsista ei keksinyt ehdottaa leikkiä.

Liikuntatuokioiden aikana havaitsin lastentarhanopettajan kertoman kilpailuhenkisyiden lapsien välillä paremmin. Yhteisöllisyyttä pyrittiin kehittämään kuitenkin joka kerta saman tyyppisen alkuleikin avulla, joka oli ryhmäjuoksu yhdellä jalalla (liite 2). Leikissä lasten täytyi toimia pareittain tai ryhmässä, ja jos muita ryhmän jäseniä ei huomionnut, leikki ei onnistunut. Näin

ryhmässä toimiminen harjaantui väistämättä. Muuten liikuntaleikit olivat lasten itse suunnittelemissa, ja niissä ryhmätoiminta toteutui vaihtelevasti. Leikeissä otettiin kuitenkin aina kaikki lapset huomioon ja harjoiteltiin tasa-arvoista jakoa. Esimerkiksi hippaleikeissä hippa valittiin aina arpomalla niiden kaikkien väliltä, jotka halusivat toimia hippana. Näin syntyi tunne tasa-arvoisesta kohtelusta ja osallisuuden kokemuksesta, kun jokainen lapsi huomioitiin. Lisäksi lapset olivat tyytyväisiä tähän menetelmään ja ehdottivat sitä usein itsekin.

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäksi liikuntatuokioilla tuettiin lasten motorisia taitoja. Ensimmäisellä toimintakerralla toteutimme temppuradan, jossa oli erilaisia liikuntamenetelmiä, joissa tuin esimerkiksi tasapainoa ja koordinaatiokykyä. Motoristen taitojen tukeminen oli osallisuusprojektin ohella toteutuva asia, eikä sitä havaittu tarkemmin. Liikuntatuokioissa leikityt leikit löytyvät liitteistä (liite 2, 3 ja 4).

Viimeisen kerran lopuksi keräsin jokaiselta lapselta erikseen kirjallista palautetta. Myös tässä vaiheessa oli tärkeää saada lasten mielipiteet muistiin, jotta osallisuus tapahtui loppuun asti. Lisäksi sain palautetta omasta työskentelystäni. Pyysin päiväkodin henkilökuntaa keräämään palautteen lisäksi niiltä lapsilta, jotka olivat viimeiseltä kerralta pois. Näin jokainen sai kertoa mielipiteensä. Pyysin kirjallista palautetta myös lastentarhanopettajalta, ja se auttoi minua omassa oppimisessa ja konkretisoi projektin hyvät ja kehitettävät asiat.

Suunnittelutuokiot toteutuivat päiväkodin ruokailutilassa ja liikuntasalissa. Liikuntaleikit oli tarkoitus pitää aina salissa, mutta yhden kerran toteutimme ulkona ja eräässä päiväkodin huoneessa. Sekä suunnittelu- että liikuntatuokiolle oli aina varattuna tunnin verran aikaa, joka toteutui vaihtelevasti suunnittelun osalta. Kerralla toiminnot veivät aikaa noin pari tuntia.

4 OSALLISUUSPROJEKTIN PEDAGOGIIKKA

Varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus, mikä on Suomen kasvatusta- ja koulutusjärjestelmän perusta. Sitä voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatustoimintana, joka voi olla kerho- ja leikkitoimintaa. (Opetushallitus 2019.) Varhaiskasvatukseen piiriin kuulumisen ei ole pakollista lapsille vasta kuin esiopetuksen alkaessa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2019.)

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja pedagogiikka osallisuusprojektissa

Opetushallitus laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta tehdään varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikalliset suunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksen työntekijöitä noudattamaan varhaiskasvatustilain ja perusteiden mukaista toimintaa kaikilla varhaiskasvatusalueiden kentillä. (Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatustuksen toiminnan perusta ovat varhaiskasvatustilain määrittelemät tavoitteet ja velvoitteet lapsen edun huomioimiseen suunniteltaessa ja toteuttaessa toimintaa. Varhaiskasvatustuksessa painottuu pedagogiikka, ja se on täysin kasvatustuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuus. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista oppimista ja kehitystä tukevaa toimintaa, jota kehitetään säännöllisesti. (Opetushallitus 2019.) Osallisuusprojektissa pedagogiikka näkyy opetuksena osallisuutta kohtaan. Lisäksi lapsia opetetaan toimimaan yhteisönä.

Lapset ovat usein innokkaita toimijoita, joilla on omia mielipiteitä ja näkemyksiä. Heidät tulee kuulla ja huomioida, sillä myös lapsilla täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lapsen osallisuuden ja oppimisen kannalta on keskeistä saada kokemus yhteisöön kuulumisesta. (Opetushallitus 2019.)

Yksi varhaiskasvatustuksen tehtävä Varhaiskasvatustussuunnitelman perusteiden 2018 mukaan on tukea ja edistää lasta osallisuudessa ja vaikuttamisessa. Tässä osallisuusprojektissa sitä tuetaan suunnittelukokousten avulla. Lisäksi lapset saavat kokemuksen yhteisöön kuulumisesta, kun toiminta tapahtuu aina samassa ryhmässä useamman kerran ja ryhmässä he jakavat kokemuksen liikuntainterventioiden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka perustuu kokonaisvaltaisuuteen, jota ovat hoito, opetus ja kasvatus. Sitä toteutetaan varhaiskasvatuksessa käytetyllä Oppimisen alueet -kokonaisuudella, joka kuvataan kuviossa 4.

Kuvio 4 Oppimisen alueet, jotka kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogiikan keskeisiä oppimisen tavoitteita ja sisältöjä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Hyvä ja selkeä pedagogisen toiminnan kokonaisuus mahdollistaa asioiden tarkastelun laaja-alaisesti. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnonkohteet. Osallisuusprojektissa lasten ajatukset ovat suunnittelutuokioiden perustaa, koska niiden pohjalta toteutuvat liikuntaosuudet. Osallisuusprojektissa oppimisen alueet näkyvät ja toteutuvat ilmaisun, yhteisön ja liikunnan alueina. Lapset opettelevat ilmaisemaan itseään eri tavoin saadakseen ajatuksensa esille ryhmässä. Samalla opetellaan yhteisön taitoja ja mietitään lapsia askarruttavia asioita. Lisäksi vahvistetaan liikunnallisia taitoja toteuttamalla lasten suunnittelemat liikuntaleikit.

4.2 Lasten osallisuus osallisuusprojektissa

Osallisuus määritellään terminä, joka oikeuttaa saamaan tietoa itseään koskevista asioista. Se mahdollistaa myös oman mielipiteen ilmaisun itseään koskevista asioista ja sen myötä niihin vaikuttamisen. (Pajulammi 2014, 141.) Osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ediste-

tään kaikessa toiminnassa inklusiivisessa toimintakulttuurissa. Se edellyttää osallisuutta edistävien tapojen tietoista kehittämistä. Osallisuuden avulla lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista ja vastuusta kehittyy. Myönteinen kokemus kuulluksi tulemisesta, mielipiteen ilmaisusta ja kohtaamisesta vahvistaa osallisuutta. Kasvatustyössä jokainen jäsen on tärkeä, koska niin lasten kuin huoltajienkin osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin edistää osallisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 3.)

Varhaiskasvatuksessa osallisuus toteutuu lapsen tukemisena pienissä, toistuvissa hetkissä. Se on kohtaamista, mielipiteen kuulemista ja osapuolia kunnioittavaa vuorovaikutusta. Osallisuus on myös yhdessä tekemistä ja suunnittelua. Hyvässä osallisuuden kokemuksessa on mahdollista ajatella, tehdä valintoja ja ratkaista ristiriitatilanteita. Osallisuus toteutuu, kun jokainen tulee kuulluksi. (Kataja 2018.)

Tässä osallisuusprojektissa lapsia kuultiin toteuttamalla suunnittelutuokiot ja heidän ajatuksensa toteutettiin heidän suunnittelemissaan liikuntatuokioilla. Lisäksi huomioin sen, että jokainen sai olla äänessä ja jokaiselle lapselle jäisi positiivinen ajatus omiin asioihin vaikuttamisesta. Painotin myös sitä, että jokainen on yhtä arvokas ryhmän jäsenenä.

Päiväkodissa parhaat osallisuuden mahdollisuudet lapsilla ovat vaikuttamisessa henkilökohtaisiin asioihinsa ja leikkeihinsä. Tilanteissa, joissa ei ole selkeää toiminnankulkua tai tiettyjä rutiineja, lasten on helpompi tuoda omia ehdotuksiaan esille. Tähän sisältyvät esimerkiksi askartelu, retkeily, liikunta- tai laululeikkituokiot. Tilanteissa, joissa on paljon tiettyjä arjen toimintatapoja tai aikatauluja, lapsilla ei taas ole paljoa sanavaltaa, koska aikuiset eivät usein muuta näitä asioita. (Hujala & Turja 2017, 43 [Stenvall & Seppälä 2008.]) Osallisuusprojektissa lapsille tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa suunnitelmalliseen toimintaan liikuntaleikkien osalta.

Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien sopimus puoltaa lasten asemaa, ja sen tavoite on perusoikeuksien turvaaminen kaikille lapsille. Sen neljä yleisintä periaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehitykseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Sopimus turvaa osallisuuden tapahtuvan. Lapsen oikeuksien sopimuksen artiklan 12 mukaan:

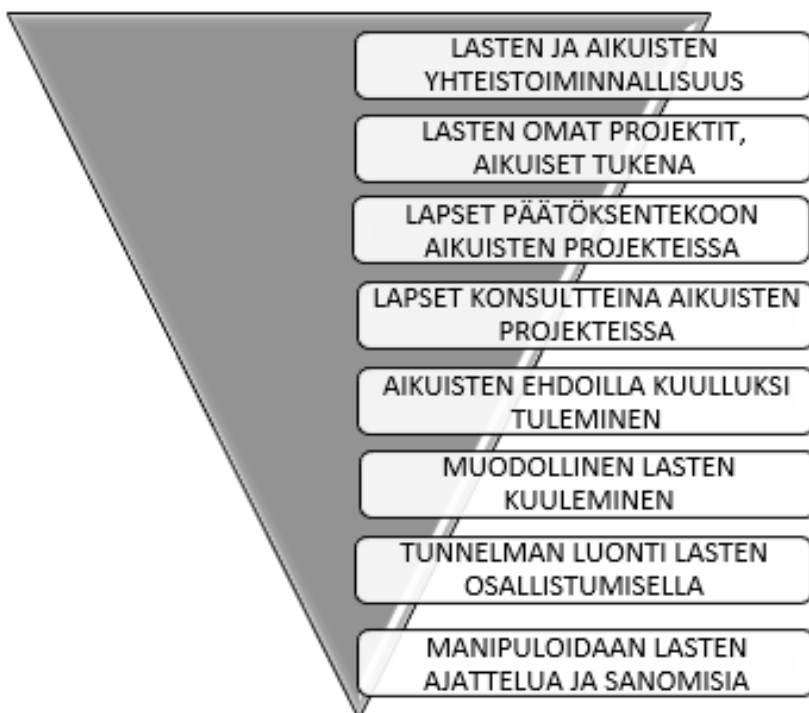
1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskeissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti. (Unicef.)

Myös Varhaiskasvatuslaki puoltaa osallisuuden tapahtuvan päiväkodissa. Toimintayksikössä on järjestettävä mahdollisuus lapsille ja heidän vanhemmilleen säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 13.07.2018/540, § 4:19). Osallisuusprojektissa huomioidaan YK:n sopimuksen lasten näkemysten kunnioittaminen antamalla mahdollisuus suunnitella tulevaa toimintaa omien ajatusten pohjalta. Samalla toteutuu Varhaiskasvatuslain asettama pykälä lapsen osallisuudesta.

4.3 Osallisuuden portaat osallisuusprojektissa

Lapsen osallisuutta ja mielipiteen arvoa on jaoteltu lapsuutta koskeissa teorioinneissa, koska osallisuuden on koettu olevan hyväksi lapselle. Osallisuutta on myös kuvattu aikuisen ja lapsen välisenä valtasuhteena. Tälle löytyy perusta jo vuodelta 1960, jolloin Sherry Arnstein (1969) on kehittänyt osallisuuden portaat, joiden avulla määriteltiin kansalaisten ja julkisen organisaation välistä valtasuhdetta. Myöhemmin Roger Hartin (1992) on laatinut tämän pohjalta tikapuume-

Kuvio 5 Osallisuuden portaat

ole tilanteessa vielä osallisena. Huonosti toteutuvassa osallisuudessa lasten ajatuksia manipuloidaan aikuisen mielipiteen mukaisesti. Toiminta on sellaisissa tilanteissa manipuloivaa, joissa lapset eivät ymmärrä mistä on kyse. Toisella portaalla lapset ovat lähinnä vain aikuisen

taforan (kuvio 3), jossa kuvataan puolestaan lasten osallisuutta. (Turja, 2011.) Osallisuuden merkitykset asettuvat tässä eri tasoille järjestykseen. Ajatuksena on, että mitä ylemmällä portaalla lapsi on, sitä enemmän hänellä on vaikutusvaltaa. Portaat koostuvat kahdeksasta portaasta, jotka kuvastavat osallisuuden toteutumista.

Kolme ensimmäistä porrasta kuvastavat tilanteita, joissa lapsi ei

tahdosta mukana, ja heidät voidaan johtaa tilanteisiin esimerkiksi jonkin palkkion avulla. Kolmannella portaalla lapsia kuullaan muodollisesti ilman mitään vaikutuksia. Tässä lapsella on mahdollisuus ilmaista itseään, mutta sitä ei viedä eteenpäin. (Granlund, 2017.)

Neljännellä portaalla lapset saavat osallistua johonkin tilanteeseen, mutta toiminta on vielä aikuisten suunnittelemaa eikä lapset vaikuta siihen. Mielipidettään lapset saavat ruveta ilmaisemaan viidennellä tasolla, jolloin heidät otetaan myös vakavasti. Tilanteessa lapset tietävät myös, mistä on kyse. Viimeisillä portailla lapset ilmaisevat mielipiteensä sekä saavat osallistua päätöksen tekoon. He voivat myös ohjata itsenäisesti työn kulkua. Viimeinen porras kuvastaa kaikin puolin toteutuvaa osallisuutta, jossa projektit ovat lapsista lähtöisin ja jossa lasten mielipiteet ja päätökset on otettu huomioon. (Turja, 2011; Granlund, 2017.)

Osallisuusprojektissa tavoitellaan pääsyä ylimmille portaille. Lapset osallistuvat päätöksentekoon ja antavat omia mielipiteitään. Lapsilla on mahdollisuus johtaa suunnittelukokouksien kulkua ja miettiä yhdessä kompromisseja. Osallisuusprojekti on aikuisista lähtöisin, mutta lapset ovat muuten koko ajan mukana sen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

4.4 Yhteisöllisyys osallisuusprojektissa

Yhteisöllisyys on ilmiönä vaikeasti määriteltävä, minkä vuoksi tutkimustietoa yhteisöllisyydestä löytyy vähän. Yksi yhteisöllisyyden määritelmä on ihmisen kokemukseen perustuva tunne kuulua osaksi jotakin yhteisöä. Yhteisöllisyyden tunne syntyy yhteenkuuluvuuden tunteesta sekä itsensä ja muiden merkityksellisyydestä ryhmässä. Yhteisöllisyys voidaan jakaa neljään osaan, joista muodostuvat yhteisöllisyyden kriteerit. Nämä ovat jäsenyys, vaikuttaminen, integraatio ja jaettu emotionaalinen yhteys. Tunne yhteisöllisyydestä syntyy yhteisön toiminnassa sen rakentuessa. Yhteisössä yksilön ”minästä” tulee ”me”, eli yksilö yhdistää oman identiteettinsä yhteisön identiteettiin. (Marjanen ym. 2013, 20-21.)

Lapsille ensimmäinen kokemus yhteisöstä ja sen jäsenenä olemisesta on usein päiväkodissa tai muussa hoitopaikassa. Lapselle olennaista on erilaisten sosiaalisten taitojen opettelu, kuten vuorovaikutustaidot muiden lasten kanssa. Lapsille yhteisöön kuulumisen voi olla vaikeaa, sillä siihen tarvitaan usein sosiaalista osaamista ja monimutkaisia taitoja, joita myös päiväkodissa opetellaan. (Marjanen ym. 2013, 22.) Päiväkodissa lapselle on arkipäivää toimia ja oppia yh-

dessä. Yhteistyötaitoja harjoitellaan toimimalla muiden kanssa ja oppimista tuetaan asettamalla tavoitteita niin omalle kuin yhteisellekin toiminnalle. Hyvän yhteishengen avulla lapsia ja aikuisia tuetaan yrittämisessä ja virheiden sattuessa sekä iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia lannistamatta. Hyvä yhteisöllisyys luo positiivista sidettä yhteisön jäsenille. (Peda.net.)

Riittävän varhaisessa vaiheessa aloitettu yhteisöllisyyden rakentaminen on tärkeää, koska tutkimukset osoittavat esimerkiksi kiusaamisen ja syrjäytymisen olevan todellisuutta jo pienten lasten elämässä. Yhteisöllisyys perustuu tunnekokemukseen, mutta myös tiettyjen taitojen, kuten ryhmän rakentamisen ja toiminnan edistämisen oppiminen on yksi olennainen osa sitä. Näille taidoille pohja rakentuu jo varhaisessa lapsuudessa ensimmäisissä ryhmätilanteissa. Päiväkodeissa aikuisilla on tärkeä rooli yhteisöllisyyden muodostumisen kannalta, koska he toimivat yhteisöllisyyden edistäjinä ja roolimalleina. Varhain omaksutut yhteisöllisyyden keskeiset taidot helpottavat lapsia siirtämään yhteisöllisyyttä mukanaan esimerkiksi siirtyessään päiväkodista kouluun. (Marjanen ym.2013, 23-24.)

Osallisuusprojektissa lasten yhteisöllisyyden kokemuksen syntyä tuetaan toteuttamalla projekti aina samalla porukalla. Samassa porukassa lapset kerkeävät tutustumaan paremmin ja luomaan yhteyden toisiinsa. Lapset saavat yhteisöllisyyden kokemuksen kuulumalla osallisuusprojektiin, jonka kokemuksia voivat jakaa osallistuneiden kesken. Lisäksi osallisuusprojektissa opetellaan kehittymään yhteisöllisyyden taidoissa.

4.5 Pienryhmätoiminta osallisuusprojektissa

Pienryhmätoiminta on toimimista isosta lapsiryhmästä tehdyissä pienemmissä ryhmissä. Lapsi tulee paremmin kuulluksi ja nähdyksi pienryhmässä. Siinä myös toimiminen mahdollistaa lapsen rohkaistumisen, lähemmän tutustumisen ja vuorovaikutuksen muihin ryhmän lapsiin tai aikuisiin. Pienryhmässä toiminta on positiivista lapsen vuorovaikutustaitojen ja kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta. (Hämeenkyrö 2019.)

Pienryhmässä toimiminen on pedagoginen valinta, jossa vastataan yhteisöllisen kasvun haasteisiin ja vuorovaikutuksen merkitystä pidetään tärkeänä lapsen kehityksen kannalta. Pienet lapsiryhmät mahdollistavat paremmin lapsen kehityksen tukemisen, turvallisen ympäristön ja aikuisen läsnäolon. Pienryhmässä lapsella on mahdollisuus parempaan itsensä ilmaisuun, ja

tämä vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetuntoon ja kielelliseen kehitykseen. Pienryhmätoiminnassa varmistetaan myös ryhmän jokaisen tasavertainen jäsenyys. (Väisänen 2017.)

Lapset rajattiin osallisuusprojektiin pienemmäksi ryhmäksi, että lapset saataisiin paremmin kuuluviin ja jokainen voitaisiin huomioida kunnolla. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden taitoja on helpompi opetella aluksi pienemmällä ryhmällä. Jos lapsiryhmä olisi ollut suurempi, kaikkien toiveita ei olisi voitu huomioida yhtä hyvin kuin tässä tapauksessa.

5 OSALLISUUSPROJEKTIN ARVIOINTI

Tässä luvussa arvioidaan osallisuusprojektia ja sen toteutusta. Arviointi pohjautuu tuokioissa tehtyihin havaintoihin, pedagogiseen dokumentointiin ja saatuihin palautteisiin.

5.1 Projektisuunnitelma

Opinnäytetyön tärkeä vaihe, eli suunnittelu, oli hyvä pohja lähteä toteuttamaan osallisuusprojektin suunnittelukokouksia ja liikunnallisia interventioita. Suunnitelman perusrunko eteni suurimmalta osin sen mukaisesti, mutta tuokioiden sisäiset suunnitelmat poikkesivat toisinaan jonkin. Suunnitelmassa olisin voinut miettiä tarkemmin suunnittelutuokioiden kulun ja käytännön. Toisaalta tilanteet elivät paljon, joten muutosten teko oli myös välillä aiheellista. Lisäksi olisin voinut luottaa omiin ajatuksiini enemmän enkä epäröidä käyttää projektisuunnitelmaan kirjattuja apuvälineitä. Suunniteltu interventioiden aikataulu ja budjetti toteutuivat täysin. Riskit näkyivät jonkin verran poissaoloina. Kahdeksan hengen lapsiryhmä supistui kerran jopa neljään lapseen.

5.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointi

Projektin tavoitteena oli lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen, jota vahvistettiin kehittymällä pari- ja ryhmätoiminnassa, itseilmaisussa ja muiden huomioonottamisessa. Tarkoituksena oli, että lapset saavat ilmaista omia ajatuksia leikistä ja saada olla osana päiväkodin toiminnan suunnittelussa. Toistettujen harjoitteiden myötä tavoitteena oli saada näkyvää kehitystä yhdessä toimimiseen. Lastentarhanopettaja kertoi lasten välisestä kilpailuhenkisydestä, jonka pyrin ottamaan huomioon heidän kanssaan. Lisäksi tavoitteena oli oman varhaiskasvatusosaamisen vahvistaminen.

Projektin pääpaino oli suunnittelutuokioissa, joissa oli tarkoitus saada toteutumaan tavoitteita. Suunnittelutuokiot toteutettiin osallisuuden näkyväksi tuomiseksi ja sen myötä omiin asioihin vaikuttaminen lisää hyvinvointia. Lapset olivat innostuneita suunnittelusta ja heille oli tärkeää, että he saivat vaikuttaa toimintoihin. Siitä pystyi päättelemään, että tuokiot olivat odotettuja. Suunnitteluhetkissä käytin erilaisia keinoja, jotta lapset saivat lisäideoita suunnitteluun ja osallisuus toteutui mahdollisimman hyvin.

Osallisuusprojektissa oppimisen alueet toteutuivat ilmaisun ja yhteisön muodoissa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsia kehittymään ilmaisussa. Erilaiset ilmaisun muodot antavat lapsille mahdollisuuden kokea maailmaa heitä innostavalla tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet 2018. 44.) Osallisuusprojektissa lapsia rohkaistiin sanalliseen ilmaisuun. Lasten mielikuvituksesta nousseita ajatuksia hyödynnettiin suunnittelussa. Lapsilla oli mahdollisuus kertoa asioita ja keskustella yhdessä aikuisen ja muiden lasten kanssa. Vuorovaikutustaidoilla tuettiin kielen kehittymistä esimerkiksi lasten kuulluksi tulemisella, heidän aloitteisiinsa ja ideoihin vastattiin ja heitä kannustettiin keskustelemaan muiden ryhmän lasten kanssa. Tuokioissa hyödynnettiin kuvakortteja eri leikeistä, joita lapset saivat soveltaa omiin ideoihinsa. Suunnittelussa lasten sanallista ilmaisua tuettiin toimimalla ryhmässä, jossa jokainen sai kertoa ja sanottaa ajatuksiaan. Suunnittelussa olisi voinut kuitenkin hyödyntää vielä enemmän kuvakortteja tai muuta keinoa.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasta ymmärtämään yhteisöjen monimuotoisuutta ja siinä toimimista, jota voidaan lähestyä esimerkiksi eettisen ajattelun näkökulmasta. Lasten eettisen ajattelun taitoja voidaan tukea miettimällä eri tilanteissa esiintyviä kysymyksiä (Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet 2018. 44-45). Suunnittelutuokioilla harjoittelimme eettistä ajattelua ja toimimista miettimällä sääntöjä yhteisiä kertoja ajatellen. Lisäksi mietimme, mikä on oikein ja mikä väärin: esimerkiksi kun toisella on puheenvuoro, muut eivät puhu yhtä aikaa. Sääntöjen kertaaminen oli lapsille hyväksi, ja se helpotti toiminnallisia tilanteita. Harjoittelimme myös sosiaalisia taitoja ratkomalla ristiriitoja esimerkiksi äänestämällä eri leikkien välillä. Ryhmässä toimiessaan lapset harjoittelivat myös antamaan toiselle puheenvuoron ja hyväksymään sellaiset ideat, jotka eivät itseään välttämättä miellyttäneet. Lapset omaksuivat äänestämisen hyvin ja ehdottivat sitä välillä itsekkin. Lisäksi äänestäminen näkyi lasten käytössä, kun he saivat viimeisellä kerralla keskenään toteuttaa suunnittelutuokion. Äänestämällä lapset oppivat yhden keinon kompromissien tekemiseen.

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja kehittää lasten motorisia taitoja sekä kehon hallintaa ja tuntemusta. Liikunnan tulee vaihdella kestoaltaan, nopeudeltaan ja intensiteetiltään tarpeeksi, ja lasten on tärkeä saada kokemuksia ryhmä-, pari- ja yksilötoiminnasta liikunnan puitteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.) Osallisuusprojektin jokaisen liikunta-tuokion aluksi pidettävä aloitusleikki tuki niin ryhmä-, pari- kuin yksilötoimintaakin, jossa kehitettiin samalla leikin avulla tasapaino- ja ryhmätyöskentelytaitoja.

Lasten monipuolinen liikunta ja siihen innostaminen ovat osa varhaiskasvatuksen tavoitteita. Lapsen kehitykselle ja kasvulle sekä oppimiselle ja hyvinvoinnille on tärkeää fyysinen aktiivisuus. Sillä tarkoitetaan erilaisia ja eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkiä ja pelaamista. Liikunta on lapsille luontainen oppimisen keino ja olemisen tapa. (Peda.net.)

Liikuntatuokioilla tuettiin motoriikkaa ja yhteisöllisiä taitoja. Tavoitteena oli innostaa lapsia liikumaan ja kokemaan siitä saatavaa iloa itse suunniteltujen ja itseään miellyttävien leikkien ja pelien kautta. Liikuntatuokioilla tuettiin lasten kehontuntemusta ja motorisia taitoja, kuten liikumis-, tasapaino- ja välineenkäsittelytaitoja. Sosiaalisia taitoja tuettiin yhdessä leikkimällä ja pelaamalla, tekemällä ryhmä-, pari- ja yksilöharjoitteita. Varhaisessa vaiheessa oikeanlainen motoriikan tukeminen ja harjoittaminen on tärkeää tulevaisuutta ajatellen, koska nuorena opitut motoriikan taidot luonnistuvat usein vielä aikuisiälläkin. Ryhmässä toimiminen vahvistaa muun muassa lasten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Liikuntatuokioilla tempurata olisi ollut entistään toimivampi, jos eri pisteillä olisi oltu aina tietyn ajan verran. Välillä lapset eivät malttaneet poistua lempipisteiltään. Liikuntaleikeissä lapset käyttivät karkeamotorisia taitojaan ja kehittyivät niissä samalla. Itse suunnitellut leikit lisäsivät lasten innostusta osallistua liikuntaleikkeihin.

Näkyviä tuloksia syntyi neljän suunnittelukerran jälkeen vähän, joten tässä tapauksessa tuokioita olisi voinut olla enemmän näkyvän tuloksen saamiseksi. Yhteensä toimintakertoja kaikkineen tuli kuitenkin viisi. Pieniä kehittymisen tavoitteita näkyi. Lapset oppivat hyödyntämään äänestämistä ja kompromisseja. Usein tuli erimielisyyttä siitä, kuka sai olla esimerkiksi hippa. Lapset ehdottivat näin ollen heti arvontaa. Suunnittelutuokioissa käytössä ollut pehmolelu auttoi lapsia kunnioittamaan toisen puheenvuoroa, ja siinä oli havaittavissa kehitystä. Ilman pehmolelua lapset puhuivat enemmän yhtäkaa, mutta sen ollessa käytössä lapset kuuntelivat toisiaan paremmin, ja seuraavalla kerralla, kun pupupehmolelu oli jo tuttu, lapset kuuntelivat vielä paremmin tietäessään sen merkityksen.

Osallisuus toteutui projektissa hyvin suunnittelutuokioiden myötä. Lapset saivat miettiä, mitä liikuntaleikkejä haluaisivat, ja toiveita toteutettiin aina liikuntatuokioilla. He ymmärsivät suunnittelukokouksien idean, jolloin heillä oli mahdollisuus olla äänessä ja oppivat, että jokaisella ryh-

män jäsenellä on oikeus osallistua siihen. He auttoivat toisia, jos joku ei osannut ilmaista mielipidettään. Suunnittelutuokioissa lapset osasivat käyttäytyä paremmin yhtenä tiiminä, vaikkakin liikuntaosuuksilla kilpailuhenkisyys näkyi enemmän. Alkulämmittelyleikki yhdisti kuitenkin heitä toimimaan ryhmässä, ja siinä näkyi selkeää kehitystä. Onnistumisissa oli tärkeää antaa positiivista palautetta lapsille, että he ymmärsivät tehneensä oikein.

Ammatillinen kasvuni toteutui väistämättä. Sain siihen tukea varhaiskasvattajien kanssa käydyistä keskusteluista projektiani kohtaan. Palautteen kerääminen oli osaltaan myös tärkeää, koska siitä kävi ilmi, missä onnistuin ja mitä tulee kehittää. Projektin edetessä huomasin myös itse asioita, joita kannattaa tulevaisuudessa tehdä toisin. Suunnittelulle kannattaa antaa aikaa ja miettiä erilaisia vaihtoehtoja. Lasten edessä jämäkkyys on myös tärkeää. Lasten ohjaamisessa vahvistin ohjaustaitoa ja opin, mitä kannattaa ottaa huomioon. Projektin edetessä on ollut helpompaa jäsentää työhön liittyviä asioita. Vastaisuudessa kannattaa antaa aikaa myös oppimisprosessille. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen työskentely kehittyi viimeistään interventioiden aikana. Täytyi huomioida lasten tarpeet ja löytää heitä tukevia työkaluja. Osaaminen on myös lisääntynyt tavoitteiden ja suunnitelman pohjalta. On ilo huomata arvioidessa varhaiskasvatusosaamisen vahvistuneen.

Työelämäohjaajani arviointi oli, että lapset saivat käyttää hyvin omaa ääntään ja jokaisen mielipide tuli esille. Joihinkin tilanteisiin olisi voinut puuttua rohkeammin ja ohjeistaa esimerkiksi vuorottelussa. Kertoja olisi voinut olla pari enemmän ja leikki-ideoihin olisi voinut olla näkökulmia myös aikuiselta. Alkulämmittely oli leikkinä hyvä, koska siinä lapset joutuivat harjoittelemaan toisten kuuntelemista. Kaikki saivat vaikuttaa suunnittelussa ja jokaisen ääni huomioitiin viimeistään äänestämällä.

Lapsilta tullut palaute oli vähäistä, mutta pääpointti välittyi. Alla on esimerkkejä lasten ajatuksista projektia kohtaan:

Millaisia ajatuksia heräsi, kun saitte suunnitella itse leikit?

”Kivaa” ”Kiva keksiä leikkejä”

Millaista oli leikkiä itsesuunnitteleminen leikkejä ja pelejä?

”Tosi kivaa” ”Eriolaista” ”Kivaa” ”Mukava keksiä leikkejä”

Mitä mieltä olet, jos saisitte suunnitella vielä enemmän yhdessä tulevia asioita?

”Hyvää” ”Kivaa” ”Ois tosi kivaa”

Mikä oli parasta suunnittelussa?

”Koska sai itse päättää mitä tehdään, eikä aikuiset päättä mitä tehdään” ”Saa tehdä mitä haluaa” ”Äänestys” ”Varjoleikit” ”Jalkapallo”

Oliko suunnittelussa jotain epämiellyttävää? Mitä?

”Peili, piti valita hassu ilme” ”Istuminen” ”Ei” ”Ei oltu heppahippaa”

Lasten kertomat palautteet osoittavat, että heidän mielestään on ollut kivaa päättää asioista ja he haluaisivat myös tulevaisuudessa tehdä jotain samantyylistä.

Oppimisen kannalta oli tärkeää pitää työelämäohjaajani kanssa palaveria ja käydä läpi esimerkiksi osallisuutta, pedagogiikkaa ja lapsien sen hetken tarpeita. Mietimme yhdessä myös osallisuusprojektin tavoitteita.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli päiväkodin lasten yhteisöllisyyden ja osallisuuden tukeminen ja kehittäminen, lasten itsensä ilmaisun parantaminen, muiden huomioon ottaminen ja kompromissien tekeminen sekä kehittyminen ryhmä- ja paritoiminnassa. Toiminnallisissa osuuksissa tuettiin myös motoristen taitojen kehitystä. Lisäksi tavoitteena oli oma oppiminen ja kehittyminen varhaiskasvatusosaajana.

Projekti on lisännyt osaamistani toimia lasten oikeuksien sopimuksen mukaisesti edistäen lasten osallisuutta. Perustana ovat olleet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jotka ovat tärkeitä minulle tämän myötä. Jokainen lapsi täytyi huomioida omana yksilönään omine tarpeineen. Työn aiheen avulla toteutin osallisuutta tukevaa työtettä lasten kanssa ja ohjasin heitä tavoitteellisesti osallisuutta kohti kaikilla tapaamiskerroilla. Ohjausten ohella annoin myös tukea lasten yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyen.

Osallisuusprojektissani vahvistin omaa asiakastyön osaamistani. Suunnittelin, toteutin, dokumentoin ja arvioin lapsiryhmän toimintaa ryhmänä tavoitteiden pohjalta. Projektin toteutuksessa käytin omia ryhmän ohjaustaitojani lasten kanssa. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tuettiin leikin avulla, jolla on tärkeä merkitys päiväkotikäiselle lapselle.

Osallisuusprojektin aikana osallisuutta tuotiin näkyville ja se toteutui suunnittelutuokioiden myötä. Yhteisöllisyys kohentui jonkin verran myös sekä suunnittelu- että toimintaosuuksilla. Nämä olisivat voineet toteutua vieläkin paremmin, jos kertoja olisi ollut muutama enemmän. Pientä kehitystä oli kuitenkin näkyvissä. Pupupehmolelun avulla muiden huomioonottaminen ja ylipäänsä toimintojen suunnittelu toteutuivat hyvin. Ilman apukeinoa muiden kuunteleminen oli haastavampaa. Ristiriitoja lapset oppivat ratkaisemaan muun muassa arvonnalla ja äänestämisen avulla. Lapset ehdottivat myös itse esimerkiksi äänestämistä, eli se oli jäsentynyt heidän mieleensä.

Liikuntaosuuksilla tuettiin lasten motorisia taitoja eri leikkien avulla. Motorista kehitystä ei työn aikana mitattu, koska pääpaino oli suunnittelukerroissa. Liikuntaosuuksilla kuitenkin harjoitettiin erilaisia liikunnallisia toimia, joissa motoriikan tukeminen toteutui.

Kaikkia tavoitteita olisi voinut saada vielä paremmin näkyville, jos päiväkodilla pidettyjä kertoja olisi ollut muutama enempi. Jokaisella kerralla eivät myöskään kaikki lapset olleet paikalla, joten joillekin lapsille kertoja tuli vieläkin vähemmän, mikä vaikutti osaltaan työn toteutukseen. Tätä olisi voinut miettiä alkutilanteessa paremmin. Seuraavissa vastaavanlaisten töiden toteutuksessa huomioin paremmin työn suunnittelua ja annan työn kulkuun ja jäsentymiseen enemmän aikaa.

Opinnäytetyön aikana varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tarkoitus vahvistui omassa osaamisessani. Työn edetessä oppimista tapahtui paljon sekä pedagogiikan että projektirakenteen suhteen. Jatkokehittämisenä tässä käytettyä toimintamallia voisi käyttää muunneltuna päiväkodissa mukana pidemmällä tähtäimellä, esimerkiksi kerran viikossa parin kuukauden ajan, jolloin osallisuus toteutuisi sekä siinä tapahtuvaa kehitystä saataisiin näkyvämmäksi.

LÄHTEET

- Alahuhta, M., Päätaalo, K., Saastamoinen, M., Vähä, T. & Ypyä, J. 2018. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut ISSN 1798-2022. Toiminnallisen opinnäytetyön oppimiskokemukset. Saatavissa: <http://www.oamk.fi/epooki/2018/toiminnallinen-opinnaytetyo/>. Viitattu 09.12.2019.
- Aulio, O. 1989. Suuri Leikkikirja. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Granlund, K. 2017. ”Toisaalta ilahduttaa, toisaalta pelottaa”. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127279/Granlund_Kristina.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 09.12.2019.
- Hietämäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., Karila, K., Hautala, P., Kuukka, A., Paananen, M., Ruutiainen, V. & Eerola, P. 2017. Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 perustulokset. Työpaperi 24/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 3. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132438/URN_ISBN_978-952-302-869-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 19.11.2019.
- Hujala, E & Turja, L. 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hämeenkyrö. 2019. Pienryhmätoiminta. Saatavissa: <https://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/vasu/kuulluksi/pienryhma/> Viitattu 10.11.2019.
- Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? - Osallisuuden viitekehystä rakentamassa? Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos 33:2017. Helsinki: Juvenes Sprint - Suomen Yliopistopaino Oy. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu: 29.09.2019.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tutkimuksellinen kehittämishanke opinnäytetyönä vs projektityö. Saatavissa: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/tyoelaman-tutkiva-kehittamistoiminta/projektityo-vs-ns-toiminnallinen-tutkimuksellinen-kehittamishanke-opinnaytetyo/>. Viitattu 9.12.2019.
- Karjalainen Nuorisoliitto ja Helkanuorten liitto. 2017. Saatavissa: <http://www.100pisto.fi/category/lorut/> Viitattu 19.11.2019.
- Kataja, E. Opetushallitus. 2018. Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja> Viitattu: 29.09.2019.
- Kuusela, S. 2018. Yhteisöllisyyden merkitys. Solmukohtia. Julkaistu 19.04.2018. Saatavissa: <https://www.solmukohtia.fi/yhteisollisyyden-merkitys/> Viitattu: 14.09.2019.
- Leikkipankki. Karhu nukkuu. Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/393> Viitattu 19.11.2019.

Leikkipankki. Maa-meri-laiva. Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/526> Viitattu 19.11.2019.

Leikkipankki. Töpselihippa. Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/87> Viitattu 19.11.2019.

Leikkipankki. Varjoleikit. Kissa ja hiiri. Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/623> Viitattu 19.11.2019.

Leikkipankki. Varjoleikit. Värinvaihto. Saatavissa: <https://leikkipankki.xn--leikkipiv-12ac.fi/Leikit/Tiedot/624> Viitattu 19.11.2019.

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä - Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. PS-Kustannus.

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatus. Helsinki. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus> Viitattu: 29.08.2019

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa: <https://koke-maki.fi/wp-content/uploads/2018/11/Varhaiskasvatussuunnitelma01082017.pdf> (etsitty tietoa oppimisen alueisiin) Viitattu 28.10.2019.

Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Helsinki. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa> Viitattu: 30.08.2019.

Pajulammi, H. 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Helsinki. Alma Talent.

Peda.net. Lappeenranta. Toiminta-ajatus. <https://peda.net/lappeenranta/varhaiskasvatus/paivakodit/lp/toiminta-ajatus> Viitattu: 30.08.2019.

Stenvall, E. & Seppälä, U. 2008. Talon lapsia varten. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCAn ja Heikki Waris -instituutin työpapereita 2008:1.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Mitä sosiaalinen osallisuus on? Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Helsinki. Päivitetty 20.8.2019. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/mita-sosiaalinen-osallisuus-on> Viitattu 29.08.2019.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Osallisuuden edistämisen mallit. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit> Viitattu 28.10.2019

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Varhaiskasvatus. Lapset, nuoret ja perheet. Päivitetty 26.08.2019. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatus> Viitattu: 14.09.2019.

ThinkMath. Leikkivarjoleikit. Käärmeleikki. Saatavissa: <https://blogs.helsinki.fi/thinkmath/materiaalit/pelit-ja-leikit/leikit/leikkivarjoleikit/> Viitattu 19.11.2019.

Turja, L. 2011. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Saatavissa: <https://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf> Viitattu 1,11.2019.

Unicef. Sopimus kokonaisuudessaan. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> Viitattu: 12.09.2019.

Varhaiskasvatustlaki. 13.07.2018/540. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pidp446727568> Viitattu 3.11.2019

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Julkaistu 19.12.2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf Viitattu: 30.08.2019.

Väisänen, T. 2017. Pienryhmätoiminnan kehittäminen päiväkodissa. Savonia ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Opinnäyte. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128600/vaisanen_tiina.pdf.pdf?sequence=1 Viitattu 10.11.2019.

Suunnittelu- ja liikuntatuokioiden suunnitelma

Projektisuunnitelman valmistuttua aloitan interventioiden toteutuksen päiväkodissa. Interventiot toteutuvat suunnittelu- ja toimintaosuuksilla. Jokainen toimintakerta suunnitellaan erikseen yhdessä lasten kanssa. Ensimmäisellä kohtaamiskerralla pidetään vain suunnittelutuokio ja tutustutaan toisiimme. Suunnittelutuokiossa mietimme yhdessä seuraavalle viikolle toiminnan, joka toteutetaan sen viikon suunnittelun jälkeen.

Suunnittelutuokio pidetään aina viisivuotiaiden, eli viiskareiden, kanssa, sille varatussa huoneessa, josta poistan aluksi ylimääräiset häiriötekijät. Tarkoituksena on, että tila on mahdollisimman rauhallinen. Tuokioissa pyritään saamaan jokaisen lapsen ääni kuuluville, jotta toimintakerrat olisivat mieluisia kaikille. Jokaisella suunnittelukerralla on käytössä pehmolelu, jolla saa puheenvuoron. Silloin, kun yhdellä on lelu kädessä, muut kuuntelevat ja kunnioittavat hänen puheenvuoroaan. Näin annetaan jokaiselle lapselle mahdollisuus ilmaista mielipiteensä. Ennen suunnittelun alkua, kyselen lasten kuulumisia, että he rentoutuisivat toimintaan. Tuokiot toteutetaan perjantaiamuisin, jolloin päiväkotilaisilla on Ruotsalon alakoulun liikuntasali käytävissä.

Toimintatuokiot toteutetaan suunnittelujen pohjalta. Jokainen toimintakerta aloitetaan kuitenkin samalla aloitusleikillä, jolla saadaan lämpöä ylle. Alkuleikkina toimii ”yhden jalan ryhmäjuoksu”, jossa toimitaan vaihtelevasti pareina ja ryhmissä. Leikissä täytyy hyppiä yhdellä jalalla tietty matka niin, että pitää kaverin jalasta kiinni. Tässä lapset saavat harjoitella yhteistyötaitoja sekä vahvistaa tasapainoaan. Alkuverryttelyn jälkeen, kertaan lapsille heidän suunnittelevat päivän leikit. Toimintojen lopuksi on aina rentoutus, jolloin lapset saavat mennä lattialle makaamaan ja ohjaajat käyvät silittämässä jokaista lasta vuorotellen. Tunti loppuu rentoutukseen ja vielä ennen kuin lapset lähtevät kerron, milloin tulen seuraavan kerran.

Ensimmäiselle suunnittelutuokiolle annan eri vaihtoehtoja kuvakorttien avulla, joiden pohjalta yhdessä suunnitellaan ensimmäisen toimintakerran. Vaihtoehdot ovat hippaleikki, temppurata, palloleikit ja musiikkiliikunta. Niiden pohjalta lapset saavat äänestää kahta haluamaansa teemaa. Äänestys tapahtuu niin, että jokainen näyttää kahta haluamaansa korttia yhtä aikaa

muiden lasten kanssa. Näin vältetään siltä, että lapset äänestäisivät sitä mitä kaverikin. Valikoitujen teemojen pohjalta lapset miettivät esimerkiksi mitä hippaa haluavat leikkiä ja mitkä välineet olisivat suosikkeja tempuradalle. Kaksi eniten ääniä saanutta toimintaa toteutetaan seuraavalla interventiokerralla. Tällä kerralla tutustumme myös toisiimme tutustumisleikin avulla.

Tutustumiskeinona toimii yksinkertainen leikki, ”kutiaminen”. Siinä jokainen kertoo vuorotellen oman nimensä ja mistä kutiaa. Esimerkiksi ” Olen Matti, kutian kainalosta” ja samalla hän kutittaa itseään. Muut leikkijät vastaavat ”olet Matti ja kutiat kainalosta.” Näin jokainen saa esittäytyä ja samalla opetellaan kehonosia. (Näkövammaiset lapset ry 2019.) Esiintyvän puheenvuoron saa silloin, kun pehmolelu on omalla kohdalla. Leikkijät ovat piirissä, jossa lelu kulkee. Se annetaan vuorotellen seuraavalle, ja jolla se on saa esittäytyä, muut ovat silloin hiljaa.

Toisella suunnittelukerralla kysyn lapsilta aluksi mielipiteitä, millaisesta teemasta he pitäisivät. Niiden pohjalta lapset saavat taas äänestää kahta suosikki teemaansa. Kaksi eniten ääniä saanutta toteutetaan seuraavan viikon interventiokerralla. Lapset saavat ehdotella valituiksi tuleville teemoille leikkejä. Esimerkiksi, jos teemaksi valitaan eläin aiheiset leikit, lapset voivat ehdottaa vaikkapa ”karhu nukkuu” tai eläinhippaa. Jos teemojen ja leikkien keksiminen käy hankalaksi voin auttaa heitä antamalla esimerkkejä. Toisen suunnittelukerran jälkeen pidämme ensimmäisen toimintakerran, jolloin leikimme ensimmäisellä suunnittelukerralla valikoiduiksi tulleita leikkejä.

Kolmannella suunnittelukerralla keskustelemme lasten kanssa heidän suosikki liikuntaleikeistään, ja siitä mitä he leikkivät usein päiväkodissa. Tämän jälkeen jokainen lapsi saa kertoa oman lempileikkinsä, mitä haluaisi seuraavalla liikuntatuokiolla leikkiä tai pelata. Kirjaan lasten ehdotukset ylös ja tämän jälkeen äänestämme. Äänestys tapahtuu viittaamalla kaksi kertaa niiden leikkien kohdalla mitä haluaisi olla. Suunnittelun jälkeen toteutetaan edelliskerran suunnitellut leikit.

Viimeisellä suunnittelutuokiolla annan lapsille mahdollisuuden suunnitella toiminnat alusta loppuun asti yhdessä ryhmän kesken. Ohjeistan heitä kuitenkin siinä mitä täytyy tehdä. He saavat ehdotella mieluisia leikkejä tai pelejä, ja tarvittaessa äänestää niiden väliltä. Pyrin antamaan

lasten suunnitella toiminnan mahdollisimman itsenäisesti. Autan kuitenkin tarvittaessa ja kirjaan lasten vaihtoehtoja ylös. Jos lapset eivät osaa valita keskenään leikkejä, muistutan heitä äänestämisestä. Tässä lapset saavat opetella toimimaan yhdessä niin, että jokainen lapsi huomioitaisiin ja he oppisivat käyttämään ongelmanratkaisukykyään. Tämän jälkeen toteutetaan taas edelliskerran suunnittelutuokion tuotokset.

Viimeisellä tapaamiskerralla ei enää ole suunnittelutuokiota lainkaan vaan pelkästään viimeiset toiminnalliset interventiot sekä lopetus. Kerään lapsilta yksitellen palautteen palautelomakkeen avulla sekä annan lastentarhanopettajalle oman palautelomakkeen, jonka voi täyttää minulle. Arvioin niiden ja oman havainnoinnin pohjalta toiminnan toteutusta ja kehitystä tavoitteisiin.

Kärpäslätkä

Leikissä Kärpäslätkä yksi on piirin keskellä kärpäslätkä kädessään. (Voi olla esimerkiksi käärittynyt sanomalehti.) Yksi piirissä oleva aloittaa huutamalla jonkun piirissä olevan nimen, jolloin keskellä olijan täytyy osua hellästi kärpäslätkällään sitä henkilö, jonka nimi huudettiin. Tarkoituksena on keritä huutaa aina seuraavan leikkijän nimi ennen kuin kärpäslätkä kerkeää osua. Kun kärpäslätkä saa pelaajan kiinni, vaihtavat he paikkoja. Tämän avulla leikkijät oppivat muistamaan toistensa nimiä ja toimimaan ripeästi.

Töpselihippa

Valitaan yksi hippa. Kun hippa saa jonkun leikkijöistä kiinni, tämä jää seisomaan paikalleen kädet lanteilla. Muut voivat pelastaa kiinnijääneen työntämällä omat kätensä tämän vartalon ja käsien väliin jääviin koloihin. (Leikkipankki.)

Karhu nukkuu

Yksi osallistujista valitaan karhuksi. Hän menee piirin keskelle. Muut kiertävät nukkuvaa karhua laulaen ”Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesässäsä. Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään. Karhu nukkuu, karhu nukkuu, eipäs nukukaan.” Laulun loputtua karhu herää ja lähtee ottamaan leikkijöitä kiinni. Kenet karhu saa ensimmäisenä kiinni, on seuraavalla kerralla karhu. (Leikkipankki.)

Ilme -leikki

Leikkijät seisovat rivissä ja yksi heidän edessään. Lapset tekevät yhtä aikaa jonkin hauskan ilmeen, joista edessä oleva päättää kenen ilme on hauskin. Hauskimman ilmeen tehnyt leikkijä on seuraava valitsija. Jos tilassa on iso peili, kannattaa leikkiä sen edessä, jolloin lapset näkevät myös kaikkien ilmeet peilin kautta. Tämä lisää mielenkiintoa lapsille.

Maa-meri-laiva

”Peliin tarvitaan kolme viivaa tai merkittyä paikkaa, jotka ovat maa, meri ja laiva. Leikkijät asetuvat keskimmäiselle viivalle, joka on laiva ja jäävät odottamaan huutoa, mihin siirtyä. Huutaja voi olla yksi lapsista tai ohjaaja. Huutaja huutaa jonkin viivoista (maa, meri tai laiva) ja kaikki juoksevat kyseiselle viivalle. Jos juoksee väärälle viivalle, tippuu pelistä. Se, joka on viimeisenä huudetulla viivalla, tippuu myös. Jos huutaja huutaa sen viivan, jolla leikkijät jo seisova ja joku ottaa askeleenkin pois viivalta, myös hän tippuu. Se leikkijä, joka on viimeisenä mukana, voittaa.” (Leikkipankki.)

Ryhmäjuoksu yhdellä jalalla

Leikkiin osallistuvat ryhmät tai parit ovat jonossa lähtöviivalla. Jonossa leikkijät pitävät edessä olevan jalkaa ylhäällä, jolloin jokainen leikkijä seisoo yhdellä jalalla. Jonon takimmainen pitää jalkaansa itse ilmassa. Tässä asennossa ryhmä juoksee noin 20 metrin matkan. Jos joku leikkijöistä irrottaa otteen jalasta, pitää ryhmän aloittaa juoksu uudelleen alusta. (Aulio 1989, 228.)

Patsashippa

Valitaan yksi hippa. Kun hippa saa toisen leikkijän kiinni, tämä jää patsaaksi siihen asentoon, kuin pysähtyi. Kiinnijääneen voi pelastaa, kun toiset leikkijät tekevät samanlaisen asennon, kuin kiinnijääneellä on. (Leikkipankki.)

Maalari maalasi

Maalari maalasi taloa, sinistä ja punaista. Illan tullen sanoi hän, nyt mä lähden tästä talosta pois. (Karjalainen nuorisoliitto ja Helkanuorten liitto 2017.)

Enten tentten teelikamentten

Entten tentten teelikamentten, hissun kissun vaapula vissun, eelin keelin klot, viipula vaapula vot. Eskon saun piun paun. Nyt sä lähdet tästä pelistä pois. (Karjalainen nuorisoliitto ja Helkanuorten liitto 2017.)

Varjoleikit / Värinvaihto

Lapset menevät varjon jonkun värin kohdalle ja ottavat siitä kiinni. Leikinohjaaja huutaa vuorollaan jonkin värin, joka on varjossa. Silloin eri värin valinneet lapset vaihtavat paikkaa varjon alta sanottuun väriin. Samalla varjoa heilutetaan ylös alas yhtä aikaa isoin liikkein. (Leikkipankki.)

Varjoleikit / Käärmeleikki

Leikkijät seisovat piirissä pitäen varjosta kiinni. Varjon päälle asetetaan useita hyppynaruja, jotka ovat käärmeyä. Jos käärme osuu leikkijään, se "puree". Leikkijät jaetaan kahteen joukkueeseen ja ravistelevat varjoa niin, ettei itse osu käärmeyä. Joukkueiden kesken saamat puremat lasketaan ja vähiten saanut joukkue voittaa. (Thinkmath.)

Varjoleikit / Kissa ja hiiri

Leikkijöistä valitaan yksi kissa ja hiiri. Muut istuvat varjon ympärillä ja pitävät molemmin käsin kiinni varjosta. Hiiri menee varjon alle ja liikkuu siellä vapaasti kissaa karkuun. Kissa on varjon päällä yrittäen saada hiirtä kontaten kiinni. Muut lapset heiluttavat varjoa niin, ettei hiirtä näy varjon alla. Kun kissa saa hiiren kiinni, vaihdetaan rooleja. (Leikkipankki.)

Palautekysely henkilökunnalta

1. Miten suunnittelukokous vahvisti lasten osallisuutta?
2. Miten lasten omat ajatukset ja mielipiteet huomioitiin?
3. Millä tavalla lasten vuorovaikutustaitoja tuettiin?
4. Miten koet liikuntakertojen olleen hyödyllisiä yhteisöllisyyden tukemisen kannalta?
5. Vapaa sana.

Palautekysely lapsilta

Millaisia ajatuksia heräsi, kun saitte suunnitella itse leikit?

Millaista oli leikkiä itsesuunnitteleminen leikkejä ja pelejä?

Mitä mieltä olet, jos saisitte suunnitella vielä enemmän yhdessä tulevia asioita?

Mikä oli parasta suunnittelussa?

Oliko suunnittelussa jotain epämiellyttävää? Mitä?

Vastaukset kirjataan ensisijaisesti kirjoittamalla, mutta jos lapsen on vaikea sanottaa ajatuksiaan, pelkkä hymynaama riittää.

